

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู ผลการศึกษานำมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาของการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยนี้ เป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร จำนวน 1,845 คน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 45 คน แต่ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนและครู ใช้วิธีการสุ่มโดยใช้ตารางเลขสุ่มและการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 135 คน และครู จำนวน 315 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว ดำเนินการตรวจสอบความตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ Cronbach (อ้างใน ประยูร อาษานาม, 2534) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานของการพัฒนาสถานศึกษา ตอนที่ 3 ปัญหาในการพัฒนาสถานศึกษา และ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาสถานศึกษา ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 495 คน ได้รับข้อมูลกลับคืน จำนวน 477 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.36

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC⁺ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.4 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชายร้อยละ 62.89 มีอายุระหว่าง 35-44 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีอายุราชการ 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.96 ส่วนมากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 89.73 และมีตำแหน่งครูมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.94

2) สภาพการปฏิบัติงานการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมทุกด้าน พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู มีความเห็นด้วยต่อการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยรวมและรายด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ และด้านสถานที่ และบริเวณโรงเรียน

3) ปัญหาในการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมทุกด้าน พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู มีความเห็นด้วยต่อสภาพปัญหาในการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยรวมและรายด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านสถานที่และบริเวณโรงเรียน ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน

4) ข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมทุกด้าน พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยภาพรวมทุกด้านมีความคิดเห็นว่าเป็นด้วย อยู่ในระดับ "มากที่สุด" โดยกลุ่มผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู มีความคิดเห็นว่าเป็นด้วยในภาพรวมของกลุ่ม อยู่ในระดับ "มากที่สุด" เมื่อพิจารณาในรายด้านเห็นได้ว่า มีความเห็นด้วยต่อการดำเนินงาน อยู่ในระดับ "มากที่สุด" เกือบทุกด้าน ยกเว้น ในด้านสถานที่และบริเวณโรงเรียน มีความคิดเห็นว่าเป็นด้วยต่อการดำเนินงานในด้านดังกล่าว อยู่ในระดับ "มาก" ผลการศึกษาในรายด้านนำมาเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน และด้านสถานที่และบริเวณโรงเรียน

5.5 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจควรค่าแก่การนำมาอภิปรายผลหลายประการ ดังนี้

1) สภาพการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร

การปฏิบัติงานพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา มีผลการศึกษาทั้งในภาพรวมและในรายด้าน อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทุกด้าน ยกเว้น ในกลุ่มผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน อยู่ในระดับ "มาก" แสดงว่า ครู นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เมื่อคำนึงถึงพื้นที่ทั่วบริเวณโรงเรียนยากยิ่งที่จะให้นักการภารโรงรับผิดชอบอย่างทั่วถึง ทุกคนในโรงเรียนต้องมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อพื้นที่ที่กำหนด ช่วยกันดูแลรักษาพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ขณะเดียวกันต้องหาวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นทั่วบริเวณโรงเรียน สะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้น่าอยู่น่าเรียนโดยปลูกไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับ รั้วรั้ว สวยงาม อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน การที่ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เพื่อสร้างกิจนิสัยในเรื่องรักความสะอาด และสร้างสิ่งแวดล้อมให้มีความร่มรื่นทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเปรียบเสมือนหน้าตาของโรงเรียน ที่สามารถบ่งบอกอุปนิสัย และจิตใจของคนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้

ยังเป็นการปรับสภาพภูมิทัศน์ให้น่าอยู่ น่าเรียน เปรียบเสมือนสวนสาธารณะของชุมชน เมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมดีการพัฒนาคุณภาพในส่วนอื่น ๆ ก็จะดีตามไปด้วย

นอกจากนั้นด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สือ ครูภัณฑ์ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการทำห้องปฏิบัติการทางภาษามีอุปกรณ์ใช้งานได้ดีเพียงพอ และมีการทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน โดยการทาสี ซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” แสดงว่าผู้บริหารมีความพึงพอใจในการได้รับสื่อสนับสนุนทางภาษา และได้รับงบประมาณสนับสนุน ในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาได้อีกระดับหนึ่ง

ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสกลนคร และหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ติดตามควบคุม กำกับ และประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

แต่เนื่องจากเป็นผลการดำเนินงานในช่วงระยะแรก ฉะนั้นจึงส่งผลให้การสำรวจสภาพการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งตรงกับการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษามีผลอยู่ในระดับ “ปานกลาง” อย่างไรก็ตามผลจากการวิจัยในครั้งนี้ให้ผลที่สอดคล้องกับการประเมินผล การดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งผลจากการดำเนินงานปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา พบว่า การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาโดยภาพรวม ครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ปานกลาง” และเมื่อพิจารณาการดำเนินงานปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาในแต่ละรายการพบว่า อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทุกรายการ (กรมสามัญศึกษา, 2541) อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร สามารถให้ผลเป็นที่น่าพอใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมสามัญศึกษาที่ได้ทำการศึกษาในระดับประเทศ

2) ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร

ปัญหาในการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา มีผลการศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทุกด้าน แต่กลุ่มผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการหาน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” แสดงว่าโรงเรียนได้มีการแก้ไขปัญหาในการเตรียมให้มีน้ำใช้ในโรงเรียนอย่างเพียงพอตลอดปี โดยได้มีการจัดการเรื่องน้ำดื่มที่สะอาดให้เพียงพอ กับปริมาณนักเรียน การจัดแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ได้มีการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษามาอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาที่พบเป็นส่วนใหญ่ที่กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร มีความคิดเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับ “มาก” คือ การได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสถานศึกษาด้านอาคารสถานที่ สื่อ ครุภัณฑ์ แสดงว่ายังมีปัญหาอุปสรรคอีกมากที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจะพัฒนาสถานศึกษาได้ตามความต้องการ เช่น การจัดห้องเรียนให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน สื่อ ครุภัณฑ์ที่ได้รับจัดสรรบางประเภทยังไม่ตรงกับความต้องการ แต่ถึงอย่างไรก็ตามบุคลากรในโรงเรียนได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดีมีปัญหาน้อย เป็นการบ่งบอกถึงความพร้อมของการทำงานที่จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่พบให้เบาบางลง และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการให้มีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพต่อไป ส่วนกลุ่มครู มีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว อยู่ในระดับ “ปานกลาง” อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหาร มีการประเมินปัญหาร่วมกันและมีข้อมูลในการพิจารณามากกว่า โดยครูส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสรับรู้ในการประเมินสภาพปัญหาและร่วมวางแผนพัฒนาสถานศึกษาในโรงเรียนร่วมกับฝ่ายบริหาร จึงทำให้มีความคิดเห็นในปัญหาที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันครูเองก็คงเข้าใจปัญหาของทางโรงเรียนในระดับหนึ่งที่ควรมีการแก้ไขปัญหาในหลายๆเรื่อง แต่ก็มีความเข้าใจว่าปัญหาจะแก้ไขได้ต้องอาศัยปัจจัยด้านงบประมาณเป็นหลัก ซึ่งต้องเป็นไปตามจังหวะและเวลาในการได้รับจัดสรรจากกรมสามัญศึกษา อย่างไรก็ตามถ้าฝ่ายบริหารจะมัวมารองบประมาณช่วยเหลือจากทางรัฐบาลเพียงอย่างเดียวก็จะทำให้การแก้ปัญหายุคหนึ่งอยู่กับที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียนที่จะต้องวางแผนพัฒนาตามศักยภาพที่มีอยู่และดำเนินถึงปัจจัยต่างๆมาเป็นองค์ประกอบเพื่อให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน (2526) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการบริหารอันสำคัญมี 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีจัดการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการแก้ปัญหา Daniak A.Wren และ Dan Voich (อ้างถึงใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2534) กล่าวถึงการบริหารหรือการจัดการว่า หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่บางอย่างเพื่อให้มีการจัดหามา การจัดสรรและการใช้ประโยชน์อย่างได้ผล ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ และทรัพยากรทางกายภาพ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งประสงค์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศรีชาติ อ่อนโคกสูง ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานตามโครงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด

นครราชสีมา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัญหาและอุปสรรคที่พบมาก คือด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญนัก นันทกุล (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการตามแนวการปฏิรูปการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีปัญหามากในด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ และด้านอาคารสถานที่

ขณะเดียวกันการปฏิรูปโรงเรียนก็ต้องคำนึงถึงกลไกที่สำคัญ คือ ความเป็นนักบริหารที่มีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การมีแนวร่วมในการบริหารองค์กร การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาในองค์กร ถึงแม้ว่ากรมสามัญศึกษาจะจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาคารสถานที่โดยการจัดทำเองให้แก่โรงเรียนต่างๆในปี 2540 และจัดสรรครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และครุภัณฑ์ห้องวิทยาศาสตร์คิดเป็นมูลค่าล้านกว่าบาท แต่ก็ถือว่าเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนได้มีการพัฒนาความพร้อมมากยิ่งขึ้น และยังมีอีกหลายประการที่โรงเรียนจำเป็นต้องมีการพัฒนาสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่ยังขาดแคลนให้สอดคล้องกับความต้องการ ก็ต้องมีการวางแผนร่วมกันทั้งฝ่ายบริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องร่วมแสวงหาทรัพยากรในด้านปัจจัยต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันรัฐบาลจำเป็นต้องทุ่มงบประมาณสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการพัฒนาสถานศึกษาอันนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการปฏิรูปการศึกษา คือ การยกระดับมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาในอุดมคติ และมีความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และเป็นการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพโรงเรียนให้ใกล้เคียงกันทุกโรงเรียน ต้องมีสภาพเหมือนปัจจุบันหรือใกล้เคียงกัน

3) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร

ความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ผลการศึกษาโดยภาพรวม ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู มีความคิดเห็นว่าเป็นด้วยอยู่ในระดับ "มากที่สุด" เกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในเรื่องการจัดระบบการรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียนอย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ชุมชน ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการปรับปรุงบรรยากาศในโรงเรียนให้มีไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับ ร่มรื่น สวยงาม ตามลำดับ เป็นข้อเสนอแนะของบุคลากรส่วนใหญ่อยากให้โรงเรียนได้ให้ความสำคัญ

สำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา แสดงว่าบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาความเป็นอยู่ในโรงเรียนให้มีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีของทุกคนให้มีความรักสิ่งแวดล้อมรักสถาบัน และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้อีกทางหนึ่ง ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ ในเรื่องห้องสมุดควรมีหนังสืออย่างหลากหลายและเพียงพอแก่นักเรียน การปรับปรุงโรงอาหารให้ถูกสุขลักษณะและมีการควบคุมคุณภาพอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ และการปรับปรุงและดูแลรักษาห้องส้วมนักเรียนให้สะอาดอยู่เสมอ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าสภาพการปฏิบัติงานในปัจจุบันยังไม่เป็นที่น่าพอใจของบุคลากรในโรงเรียน จึงเป็นเรื่องที่ทางโรงเรียนต้องหาวิธีการในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน และเป็นการจัดสวัสดิการคุณภาพชีวิตในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นต้องคำนึงถึงความเพียงพอในเรื่องอื่นๆที่จะมาเป็นองค์ประกอบต่อการพัฒนารองรับการพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนไม่อาจมองข้ามได้ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน เป็นสิ่งที่โรงเรียนยังต้องการอีกมากเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันโรงเรียนต้องมีระบบการจัดการให้มีน้ำดื่ม ที่สะอาดอย่างเพียงพอ และวางแผนปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรให้เพียงพอด้วย แต่การพัฒนาด้านสถานที่และบริเวณโรงเรียน ในภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร และกลุ่มครู เห็นด้วยมากในทุกรายการ แต่ในกลุ่มผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าเป็นด้วยอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ในเรื่องควรจัดให้มีที่นั่งพักผ่อนของนักเรียนให้เพียงพอ ควรปรับปรุงสถานที่เล่นกีฬาและจัดหาอุปกรณ์กีฬาให้เพียงพอ ควรมีการปรับปรุงป้ายชื่อสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม สวยงาม ถนนภายในโรงเรียนควรปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ดี และควรปรับปรุงระบบการกระจายเสียง และการสื่อสารในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ตามลำดับ แสดงว่าผู้บริหารต้องการให้มีการพัฒนาสภาพของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์เกื้อหนุนต่อการใช้สอยและอำนวยความสะดวก และมีความมาตรฐานมากยิ่งขึ้น อันเป็นความพยายามที่อยากให้มีหรือให้เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะเหล่านี้เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ที่จะนำไปเป็นข้อคิดในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาสถานศึกษา ในส่วนที่ยังขาดแคลนและยังไม่ได้รับการพัฒนา หรือดำเนินการแล้วแต่ยังไม่เป็นที่พอใจ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ดังนั้นงานพัฒนาสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับสภาพของหน่วยงาน รวมทั้งให้บุคลากร ครู อาจารย์ นักเรียน และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้หลักความรู้ความสามารถ ความ

มีวิสัยทัศน์ ความมีมนุษยสัมพันธ์ในการดึงเอาทรัพยากรในพื้นที่รับผิดชอบมาใช้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ทุกคนเกิดความรู้สึกที่ดีในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของทุกฝ่าย สอดคล้องกับ กรมสามัญศึกษา (2540) ที่มีการกำหนด ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การกำกับติดตาม การประเมินผลและรายงาน และการปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับ Banard L.Katz (อ้างถึงใน วันชัย อยู่สำแดงกิจ, 2538) ได้ให้ความเห็นและสรุปว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะทั้ง 3 ด้าน และต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ คือ 1) ทักษะด้านความคิด 2) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 3) ทักษะด้านเทคนิควิธี สอดคล้องกับ ประพันธ์ สุริหาร (2533) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป กลุ่มบุคคลร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน และโดยใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ประยูร อาษานาม (2538) สรุปแนวคิดในการบริหารทีมงานว่า ทีมงานเป็นกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันปฏิบัติงานโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกับองค์ประกอบสำคัญของทีมงาน คือ จุดมุ่งหมายและภารกิจการสร้างทีมงาน ผู้นำของทีมงาน สมาชิกของทีมงาน งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกในเบื้องต้น วัตถุประสงค์เด่นชัด คำมั่นถึงลักษณะงาน กำหนดบทบาทและปทัสถานของกลุ่มชัดเจนและปฏิบัติได้ ยึดหลักกระบวนการกลุ่ม การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การสร้างขวัญและกำลังใจของทีมงาน ผู้นำต้องมีสมรรถภาพทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะเทคนิควิธี และด้านคุณสมบัติและเจตคติ มีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับของสมาชิก สอดคล้องกับ พันธ์ หันนาคินทร์ (2529) กล่าวถึง การดูแลรักษาอาคารเรียนและสถานที่ว่า ควรมีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดีพร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอและมีงบประมาณในการดูแลรักษา

ทั้งนี้ต้องเกิดจากองค์ประกอบในหลายๆ ด้านมาช่วยส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานให้สามารถดำเนินงานไปได้โดยไม่หยุดอยู่กับที่และเป็นการสร้างศักยภาพของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับศรัทธาของระดับโรงเรียนให้มีความใกล้เคียงกัน ทั้งในด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ ด้านสถานที่และบริเวณโรงเรียน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียนให้เกิดความพร้อมที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกให้การพัฒนาคุณภาพในส่วนของการปฏิรูปการศึกษาในด้านอื่นๆ เป็นไปด้วยความสะดวกทั้งการพัฒนาครู พัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน และ พัฒนาระบบการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นโรงเรียนในอุดมคติและเป็นที่ยอมรับของชุมชนต่อไป ส่วนรัฐบาลต้องเพิ่มงบประมาณสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าเร็วยิ่งขึ้น และมีการกำกับติดตามประเมินผลการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป

5.6 ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) โรงเรียนมัธยมศึกษา

- (1) โรงเรียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกด้าน และควรให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา
- (2) ด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ ควรได้รับการพัฒนาให้อยู่ในสภาพปัจจุบัน แม้ว่าจะยังมีปัญหาขาดแคลนอาคารอยู่ก็ควรพยายามแก้ปัญหา การระดมทรัพยากรในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน และทำโรงเรียนให้มีสภาพเป็นปัจจุบัน
- (3) สื่อ ครุภัณฑ์ทางการศึกษาที่ได้รับจัดสรรมานั้นต้องพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ
- (4) การพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตใจของทุกคน ครู นักเรียน ชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมพัฒนาและอนุรักษ์ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนให้มีความร่มรื่น สวยงาม
- (5) การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้พอเพียงกับความต้องการของทุกคนในโรงเรียน
- (6) โรงเรียนควรมีแผนในการพัฒนาสถานศึกษาชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพความเป็นจริง และเสนอของบประมาณมาแก้ไขปัญหา
- (7) สื่อ ครุภัณฑ์ ควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในคัดเลือกคุณลักษณะที่มีคุณภาพมาตรฐาน และเป็นไปตามความต้องการ
- (8) โรงเรียนควรจัดระบบสวัสดิการน้ำดื่มที่สะอาด โดยมีเครื่องกรองน้ำ เครื่องทำน้ำเย็น ให้เพียงพอกับความต้องการ
- (9) โรงเรียนควรจัดตั้งงบประมาณในการซ่อมแซมสื่อครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่
- (10) จัดให้มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ จัดทำสนามกีฬาและจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอ
- (11) โรงเรียนควรของบประมาณในการจัดทำโรงอาหารที่ได้ขนาดมาตรฐาน สะอาด ถูกสุขลักษณะ และอาคารหอประชุม อาคารพลศึกษา สำหรับโรงเรียนที่ยังขาดแคลน
- (12) โรงเรียนต้องปรับปรุงห้องน้ำห้องส้วมให้มีสภาพดี สะอาด และเพียงพอกับปริมาณนักเรียน
- (13) โรงเรียนควรจัดทำสถานที่จอดรถยานพาหนะให้เป็นสัดส่วนและเพียงพอ

2) สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสกลนคร

- (1) ควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา
- (2) ควรให้การสนับสนุนโรงเรียนที่ยังขาดความพร้อมในด้านปัจจัยต่างๆต่อการพัฒนาสถานศึกษา และอำนวยความสะดวกในด้านการประสานงานขอความช่วยเหลือจากกรมสามัญศึกษา
- (3) ควรมีการกำกับ ติดตามประเมินผล การดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (4) เร่งรัดการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนด

3) กรมสามัญศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ

- (1) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนให้เพียงพอตามความต้องการ
- (2) ตั้งงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ สื่อ ครุภัณฑ์ให้กับโรงเรียนที่ยังขาดแคลน
- (3) พัฒนานุเคราะห์ให้สามารถใช้สื่อ ครุภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ
- (4) ควรตั้งงบประมาณในการซ่อมบำรุงและการจัดสวัสดิการให้เพียงพอตามสภาพความเป็นจริง
- (4) ควรจัดตั้งงบประมาณในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เพียงพอ
- (5) ควรมีการติดตามและประเมินผลการพัฒนาสถานศึกษาให้ได้เกณฑ์มาตรฐาน

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาสภาพการปฏิบัติงานการพัฒนาสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดอื่น หรือระดับเขตการศึกษา หรือสังกัดอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) ควรศึกษาศักยภาพของโรงเรียนต่อแนวทางการปฏิรูปการศึกษา
- 3) ควรศึกษาสภาพและความคิดเห็นต่อการปฏิรูปการศึกษาในด้านอื่น ๆ
- 4) ควรศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษา ในระดับเขตการศึกษา
- 5) ควรศึกษาการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในด้านอื่น ๆ